Vol 5 Issue 2 March 2015

ISSN No : 2230-7850

International Multidisciplinary Research Journal

Indian Streams Research Journal

Executive Editor
Ashok Yakkaldevi

Editor-in-Chief
H.N.Jagtap

Welcome to ISRJ

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2230-7850**

Indian Streams Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.org

Indian Streams Research Journal
ISSN 2230-7850
Impact Factor : 3.1560(UIF)
Volume-5 | Issue-2 | March-2015
Available online at www.isrj.org

कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांच्या वैफल्याचा अभ्यास

'kkHkk egk# pk/kjh

lgk¸;d ik/;kid] /kG ,T;d"ku lkIk;Vhp f"k{k.k"kkL= egkfo|ky;] /kG-

सारांश :– प्रस्तुत संशोधनात धुळे तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी तील विद्यार्थ्यांच्या वैफल्याचा शोध घेण्यात आलेला आहे. त्यासाठी 179 विद्यार्थ्यांची सरल यादृच्छिक पद्धतीने नमुना निवड करण्यात आली. त्यासाठी डॉ.एन.एस.चव्हाण व डॉ.जी.पी.तिवारी यांच्या वैफल्य चाचणीचा वापर करुन माहिती संकलित करण्यात आली. कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांच्या संपूर्ण गटातील विद्यार्थ्यांच्या गुणांचा वक्र हा ऋण विषमित असून तो चर्पटक शिखरी आढळून आला. विविध गटांमध्ये वैफल्याच्या बाबतीत तुलना करण्यासाठी 'टी' मूल्य काढण्यात आले. त्यावरुन लिंग, शाखा व क्षेत्र (ग्रामीण–शहरी) यांचा वैफल्यावर कोणताही परिणाम होत नाही असे आढळून आले.

प्रस्तावना :–

आजचे युग हे स्पर्धेचे युग असल्यामुळे जीवनातील प्रत्येक क्षेत्रात आपल्याला स्पर्धा दिसून येते. या स्पर्धेचा ताण कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांना ही येतो. त्यांची बौध्दिक कुवत नसतांना पालकांनी त्यांच्याकडून अवास्तव अपेक्षा ठेवल्या तर अशा वेळी त्यांना वैफल्य येते. काही वेळा कौटुंबिक परिस्थिती देखील वैफल्याला कारणीभूत असते. पालक पाल्य संबंधात विसंवाद, पालकांची हुकूमशाही प्रवृत्ती या गोष्टींमुळे ही मुलांना वैफल्य येते. काही वेळा कुटुंबाची आर्थिक स्थिती मुलांच्या किमान गरजा ही भागवू शकत नाही. त्यामुळे ही मुलांना निराशा येते. काही वेळा आपल्या क्षमतांचा विचार न करता उद्दिष्ट प्राप्त करुन घेण्यामध्ये व्यत्यय अगर अडथळे आल्यामुळे जी निराशा निर्माण होते तिला वैफल्य असे म्हणतात. हताश होण्याची कारणे अनेक असू शकतात. प्रयत्नांचा अभाव हे एक कारण असू शकते. त्याचप्रमाणे उद्दिष्टाप्रत जाण्यासाठी लागणारी तीव्र इच्छा नसणे, इच्छा तीव्र असते आणि माणूस प्रयत्न ही खूप कुवत करतो परंतु किंवा बुद्धिमत्ता कमी पडली तर त्यातून ही वैफल्य येऊ शकते. कृतीमधील अडथळ्यांमुळे येणारी निराशा म्हणजे वैफल्य ही वैफल्याची सक्रियात्मक व्याख्या आहे. कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांमध्ये वैफल्याच्या बाबतीत भिन्नता असते का ? तसेच वैफल्यावर लिंग, शाखा व क्षेत्र यांचा परिणाम होतो का ? या प्रश्नांची उत्तरे प्रस्तुत संशोधनातून शोधण्याचा प्रयत्न केलेला आहे.

संशोधनाची गरज :

व्यावहारिक जीवनात प्रेरणांची तृप्ती सहजपणे होत नाही. प्रेरणापूर्तीच्या मार्गात अनेक अडथळे उत्पन्न होऊ शकतात. कधी कधी काही प्रेरणा तृप्त होण्याला फारच विलंब होतो. काही अडथळे इतरांपेक्षा अधिक सातत्याने अवरोध उत्पन्न करणारे असतात आणि त्यामुळे व्यक्तीच्या मनात अस्वस्थता निर्माण होते. मनुष्याच्या शारीरिक दोषांमुळे किंवा मर्यादित क्षमतांमुळे काही अडथळे उत्पन्न होतात. यातील शारीरिक दोष पुष्कळच बाधक ठरतात. काही अडथळे मानसिक स्वरुपाचे असतात आणि त्यामुळे मनुष्याला आपल्या प्रतिक्रियांवर नियंत्रण ठेवणे भाग पडते किंवा कधी कधी मनुष्य कुंठित होतो. आणि त्याला योग्य प्रतिक्रिया सुचत नाही. प्रेरणापूर्ती न झाल्यामुळे विफलता येते. विफलता आंतरिक असू शकते किंवा बाह्य परिस्थितीमुळे निर्माण होऊ शकते.

कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी चे विद्यार्थी हे कुमारावस्थेतील असतात. या अवस्थेतील शारीरिक व भावनिक स्थित्यंतरे विद्यार्थ्यांमध्ये संघर्ष निर्माण करतात. तसेच शिक्षकांच्या, पालकांच्या अवास्तव अपेक्षा पूर्ण करता न येण्याची भीती, विद्यार्थ्यांमधील शारीरिक भेद, बौध्दिक भेद, आर्थिक भेद यामुळे ही बरेचसे विद्यार्थी समवयस्वकांबरोबर समायोजन साधू शकत नाहीत. त्यातून संघर्ष निर्माण होतो व त्यांना वैफल्य येते. या संशोधन अभ्यासामुळे शिक्षकांना मुलांचे वैफल्य कळेल. तसेच वैफल्याच्या बाबतीत मुले व मुली, कला शाखा व विज्ञान शाखेचे विद्यार्थी तसेच ग्रामीण व शहरी भागातील विद्यार्थी यांची तुलना

केल्यामुळे कोणत्या गटात वैफल्याचे प्रमाण जास्त आहे हे समजण्यास मदत होईल व शिक्षकांना आपल्या विद्यार्थ्यांना तसेच पालकांना आपल्या पाल्यांना त्यांचे वैफल्य दूर करण्यासाठी योग्य ते मार्गदर्शन करता येईल. म्हणून या संशोधनाची गरज आहे.

उद्‌दिष्टे :

1) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा वैफल्याच्या वितरणाचा शोध घेणे.
2) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी ची मुले व मुली यांच्या वैफल्याची तुलना करणे.
3) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या कला व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांच्या वैफल्याची तुलना करणे.
4) ग्रामीण व शहरी भागातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांच्या वैफल्याची तुलना करणे.

परिकल्पना :

1) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी ची मुले व मुली यांच्या वैफल्यात सार्थक फरक नसतो.
2) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या कला व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांच्या वैफल्यात सार्थक फरक नसतो.
3) ग्रामीण व शहरी भागातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांच्या वैफल्यात सार्थक फरक नसतो.

न्यादर्श :

या अभ्यासासाठी धुळे तालुक्यातील तीन ग्रामीण व तीन शहरी कनिष्ठ महाविद्यालयातील इ. 11 वी च्या 179 विद्यार्थ्यांची सरल यादृच्छिक पद्‌धतीने न्यादर्श म्हणून निवड केली.

संशोधन साधने :

या संशोधन अभ्यासासाठी डॉ. एन.एस.चव्हाण व डॉ. जी.पी.तिवारी यांच्या प्रमाणित केलेल्या वैफल्य चाचणीचा वापर करण्यात आला. या चाचणीत एकूण 40 विधाने असून प्रत्येक विधानासमोर खूपच जास्त, जास्त, सर्वसाधारण, कमी, खूपच कमी, अजिबात नाही असे सहा पर्याय दिलेले आहेत. प्रत्येक विधानाला खालीलप्रमाणे गुणदान केलेले आहे.

fo/kku	[kip tkLr	tkLr	lo lk/kkj.k	deh	[kip deh	vftckr ukgh
1 r 40	5	4	3	2	1	0

कार्यपद्‌धती :

या संशोधन अभ्यासासाठी संशोधकाने सर्वेक्षण पद्‌धती वापरलेली आहे. न्यादर्शाला आवश्यक त्या सूचना देऊन वैफल्य चाचणीच्या आधारे माहिती संकलित करण्यात आली. मॅन्युअलनुसार गुणदान करण्यात आले. न्यादर्शाचे संपूर्ण गट, मुले व मुली, कला शाखा व विज्ञान शाखा तसेच ग्रामीण व शहरी कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थी असे सात गट तयार करण्यात आले.

संख्याशास्त्रीय तंत्रे : या संशोधन अभ्यासात संकलित माहितीचे विश्लेषण करण्यासाठी मध्यमान, मध्यांक, प्रमाणविचलन, विषमितता, चतुर्थक विचलन, शिखरदोष, 'टी' मूल्य इ. संख्याशास्त्रीय तंत्रांचा वापर करण्यात आला.

संकलित माहितीचे विश्लेषण व अर्थनिर्वचन : खालील कोष्टकाच्या आधारे संकलित माहितीचे विश्लेषण करण्यात आले.

कोष्टक क्र.1

कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांच्या वैफल्याच्या वितरणासाठी आवष्यक सांख्यिकी (1)

xVkpa uko	e/;eku	e/;kad	izek.kfopyu	fo"kferrk eY;	fo"kferrspk izdkj
Lkai.k xV	113-39	115	15-74	&0-307	_.k fo'kfer

कोष्टक क्र.1 वरुन असे निदर्शनास येते की, मध्यांकाचे मूल्य मध्यमानाच्या मूल्यापेक्षा मोठे असल्यामुळे गुणांचा वक्र हा ऋण विषमित आहे. याचाच अर्थ जास्त प्राप्तांक वक्राच्या उजवीकडे एकवटलेले आहेत.

कोष्टक क्र.2

कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांच्या वैफल्याच्या वितरणासाठी आवश्यक सांख्यिकी (2)

e/;eku	90 oa 'krred	10 oa 'krred	fr lji prFkkd	ifgys prFkkd	prFkkd fopyu	f'k[kjnks'k ewY;	f'k[kjnks'k idkj
Lki.k xV	130-8	92	123	102-5	10-25	0-264	piVd f"k[kjh

कोष्टक क्र.2 वरुन असे निदर्शनास येते की, संपूर्ण गटाचे शिखरदोष मूल्य हे 0.263 पेक्षा जास्त असल्यामुळे वक्र हा चर्पटक शिखरी आढळून आला.

कोष्टक क्र.3

कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या मुले व मुलींच्या वैफल्याची तुलना

py?kVd	Lka[;k	e/;eku	iek.kfopyu	ikIr Vh o ueuk Vh ph rqyuk	lkFkZdrk 0-05 Lrjkoj	'kwU; ifjdYiuk fu.kZ;
ey	92	114-33	12-18	1-52 < 1-97	lkFkZd ukgh	Lohdkj
Ekyh	87	112-39	16-26			

कोष्टक क्र. 3 वरुन असे निदर्शनास येते की, कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी ची मुले व मुली यांच्या मध्यमान गुणांकात 1.94 चा फरक आहे. प्राप्त 'टी' मूल्य (1.52) स्वाधीनता मात्रा 177 करिता 0.05 सार्थकता स्तरावरील नमुना 'टी' मूल्यापेक्षा (1.97) कमी असल्याने शून्य परिकल्पनेचा स्वीकार करण्यात आला.

कोष्टक क्र.4

कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या कला व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांच्या वैफल्याची तुलना

py?kVd	Lka[;k	e/;eku	iek.kfopyu	ikIr Vh o ueuk Vh ph rqyuk	lkFkZdrk 0-05 Lrjkoj	'kwU; ifjdYiuk fu.kZ;
dyk "kk[kk	93	111-53	16-82	1-85 < 1-97	lkFkZd ukgh	Lohdkj
foKku "kk[kk	86	115-78	13-98			

कोष्टक क्र. 4 वरुन असे निदर्शनास येते की, कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या कला व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांच्या मध्यमान गुणांकात –4.25 चा फरक आहे. प्राप्त 'टी' मूल्य (1.85) स्वाधीनता मात्रा 177 करिता 0.05 सार्थकता स्तरावरील नमुना 'टी' मूल्यापेक्षा (1.97) कमी असल्याने शून्य परिकल्पनेचा स्वीकार करण्यात आला.

कोष्टक क्र.5

ग्रामीण व शहरी भागातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी विद्यार्थ्यांच्या वैफल्याची तुलना

py?kVd	Lka[;k	e/;eku	iek.kfopyu	ikIr Vh o ueuk Vh ph rqyuk	lkFkZdrk 0-05 Lrjkoj	'kwU; ifjdYiuk fu.kZ;
xzkeh.k	87	115-26	13-65	1-57 < 1-97	lkFkZd ukgh	Lohdkj
"kgjh	92	111-61	17-38			

कोष्टक क्र. 5 वरुन असे निदर्शनास येते की, ग्रामीण व शहरी भागातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांच्या मध्यमान गुणांकात 3.65 चा फरक आहे. प्राप्त 'टी' मूल्य (1.57) स्वाधीनता मात्रा 177 करिता 0.05 सार्थकता स्तरावरील नमुना 'टी' मूल्यापेक्षा (1.97) कमी असल्याने शून्य परिकल्पनेचा स्वीकार करण्यात आला.

निष्कर्ष :

1. कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या संपूर्ण गटातील विद्यार्थ्यांच्या वैफल्य गुणांचा वक्र हा ऋण विषमित असून तो चर्पटक शिखरी आढळून आला.
2. वैफल्याच्या बाबतीत कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी ची मुले व मुली यांच्यात सार्थक फरक आढळून आला नाही.
3. वैफल्याच्या बाबतीत कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या कला व विज्ञान शाखेच्या विद्यार्थ्यामध्ये सार्थक फरक आढळून आला नाही.
4. वैफल्याच्या बाबतीत ग्रामीण व शहरी भागातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यामध्ये सार्थक फरक आढळून आला नाही.

संदर्भग्रंथ सूची :

1. Best John & Khan JAMES V. (2006), Research in Education. New Delhi; Prentice Hall of India Private Limited.
2.Mangal S.K. (November 2006), Statistics in Psychology & Education, New Delhi ; Prentice Hall of India Private Limited.
3.करंदीकर सुरेश (2005), शैक्षणिक मानसशास्त्र, कोल्हापूर : फडके प्रकाशन.
4.जोशी बी.आर., (जानेवारी 2007), सामाजिक शास्त्रातील संज्ञा सिध्दांतांचा कोश मानसशास्त्र, पुणे : डायमंड पब्लिकेशन्स.
5.पंडित र.वि., तिसरी आवृत्ती (जून 2009), शैक्षणिक मानसशास्त्र, नागपूर : पिंपळापुरे ॲण्ड कंपनी पब्लिशर्स.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- Google Scholar
- EBSCO
- DOAJ
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Indian Streams Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.org